

موزهی استان کهگیلویه و بویراحمد

موزه یاسوج با منبعی غنی از اشیا و آثار قدیمی به جامانده از قدیم، از سال ۱۳۸۲ میزبان گردشگران این استان و شهر است. این گنجینه گرانبها در فضایی به مساحت حدود ۱۵۰ متر مربع در طبقه دوم اداره میراث فرهنگی استان کهگیلویه و بویر احمد قرار دارد. در این موزه اشیای فلزی شامل انواع ظروف فلزی، مثل کاسه، جام و کلدان، ابزار آلات جنگی مانند خنجر، شمشیر، پیکان و ابزار آلات تزئینی مانند مهره ها، گوشواره ها، حلقه ها و انگوها، همپنین سکه های دوران ساسانی و سکه های دوره ایلامی و چند مهره از دوره ساسانی نگهداری می شود.

یکی از مهم ترین اشیائی که در موزه یاسوج نگهداری می شود قطعه ای از نقش برجسته شاپور اول ساسانی است که روی سنگ مجاری شده. در موزه یاسوج همپنین اشیایی از دوره اسلامی شامل سکه های اوایل اسلام، سکه های عهد صفوی و قبری، ظروف چینی آبی و سفید و اشیای دیگر مثل خنجر و باروت نگهداری می شود. از دیگر اشیای موزه یاسوج می توان به سنگ های قیمتی به اسم اجمار کریمه یاد کرد که جنبه های تزئینی یا مذهبی آن برای ایرانیان باستان اهمیت ویژه ای داشته است. در مجموع ۲۷۰ شیء از دوره های مختلف در این موزه به نمایش گذاشته شده است و آن را به یکی از نمونه های برجسته موزه های بومی تبدیل کرده است.

بناهای تاریخی استان کهگیلویه و بویر احمد

شهر قدیم دهرشت

شهر قدیم دهرشت مجموعه ای منمصر به فرد از معماری و هنر ایران باستان است که در زمان سلجوقیان به دوران اوج خود رسیده است. این شهر در ضلع جنوبی شهر امروزی دهرشت، در محدوده ای به وسعت ۳۵ تا ۴۰ هکتار قرار گرفته است. شواهدی از عبور شافع های فرعی جاده ابریشم در این مجموعه دیده شده است. وجود مدرسه، کاروانسرا، حمام، مسجد، بازار بزرگ و هفت امام زاده، مجموعه ای بی نظیر از شاهکارهای معماری را در یک مکان گرد هم آورده است. طبق شواهد به دست آمده، این شهر به دستور مستقیم اردشیر بابکان بنا شده و به نام فرزندش شاپور می باشد

فاصله از شهر یاسوج: ۲۰۳ کیلومتر

پل پاتاوه

مجموعه پل های تاریخی پاتاوه، یادگار است از دوران های مقتلف تاریخی. جدیدترین بخش از مجموعه پل های پاتاوه مربوط به دوران صفویه و قدیمی ترین بخش آن تفت شاه نشین است که مربوط به دوران ساسانی می باشد. این مجموعه شامل پنج پل تاریخی است که بر روی برقی از آن ها علائم و نشانه های تزئینات سنگ تراشی دیده می شود. پل بزرگ دوران صفویه آن در سال ۱۳۷۰ به طور کامل بازسازی شده است و در فهرست آثار ملی ایران نیز به ثبت رسیده است. در زمان قاجار، در کتاب فارس نامه ناصری به این پل اشاره شده است.

فاصله از شهر یاسوج: ۵۰ کیلومتر

پل پریم

کافی است فقط لفظه ای به رودخانه فروشان زهره در نزدیکی روستای "پم بلبل" فیره شویر تا بتوانید عظمت سافت یک پل سنگی بر روی این رودخانه وحشی را در دوران ساسانیان درک کنید. بقایای باقی مانده از این پل ساسانی، ۱۳ دهانه طاق و پایه ستون های قطور آن است. این پل بر روی یکی از مهم ترین مسیرهای ایران باستان که اتصال جنوب کشور به مرکز کشور بوده، احداث شده و نقش مهمی در انتقال کالاها و فرهنگ میان دو منطقه داشته است. به دلیل وجود رودخانه ای پر از ماهی و مناطق زیبای اطراف آن، این مکان در فهرست آثار ملی کشور هم به ثبت رسیده است

تنگ سوک

این تنگ باستانی، از جاذبه های گردشگری کوکلیویه و بویر احمد است که در حدود ۱۰ کیلومتری شمال شرقی لیگ، در شهرستان بهمئی قرار گرفته است. سنگ های منقوش تنگ سوک آثاری بی نظیر به جا مانده از دوران ایلیمایی هستند، که قرار گرفتن آن ها در منطقه ای با طبیعتی زیبا و بکر، جذابیت آن را برای بازدیدکنندگان دوچندان کرده است. تنگه پر است از درختان سرو کهنسال که در کوش مملی این ناحیه به آن سول می گویند.

فاصله از شهر یاسوج: ۲۸۵ کیلومتر

مجموعه تاریخی خیرآباد

در دوران ساسانی بخشی از تاریخ و تمدن کهن مردم این مرز و بوم، بر بلندای چهار طاقی عظیم خیر آباد نقش بسته است. در درون این چهارطاقی که قرار می‌گیری، بخش از آسمان را از درون درپه این چهارطاقی می‌بینی. در این مجموعه و در نزدیکی چهارطاقی خیرآباد، بقایای پلی تاریخی هم دیده می‌شود که عظمت تاریخ و تمدن این منطقه را به رخ بینندگان می‌کشد. این پل، به پل فیبری و ممد فان شهرت دارد.

این مجموعه تاریخی در شهرستان کپساران واقع شده است و فاصله آن از شهر یاسوج ۲۰۵ کیلومتر است.

پل دختر و قلعه دختر

یکی از معروف ترین جاذبه های گردشگری که کیلویی و بویر احمد مجموعه پل و قلعه تاریخی دختر است. در کنار روستای قلعه دختر، باقی مانده های پل و قلعه ای تاریخی، نشان از سفت کوشی و همت مردم این سرزمین دارد. پل قلعه دختر بر روی رودخانه مارون است که با نگاه به آن، می‌توان نقش بزرگی را که در دوران خود داشته احساس کرد. قلعه دختر نیز بر روی تپه ای مرتفع تر از نقاط دیگر ساخته شده است و می‌توان تمام مناظر اطراف را از آن مشاهده کرد. روستای قلعه دختر در دهستان دشمن زیاری قرار دارد.

فاصله از شهر یاسوج: ۲۲۳ کیلومتر

قلعه رئیسی

قلعه ای بازمانده از سال های واپسین، که عظمت و جزیایت خاصی دارد. هرچند اکنون در قلعه کسی زندگی نمی‌کند، اما وقتی در میانه حیاط بزرگ قلعه لظه ای درنگ می‌کنی و به اتاق های اطراف آن می‌نگری، احساس می‌کنی که هنوز هم قلعه سرشار از زندگی است. قلعه رئیسی بزرگترین قلعه منطقه است که به لحاظ هنر و معماری در نوع خود مثال زدنی است. این قلعه تاریخی در شهر قلعه رئیسی واقع شده است.

فاصله از شهر یاسوج: ۲۸۵ کیلومتر

کورستان لما

میم بزرگی از فرهنگ و تمدن مردم این دیار، در این مکان مدفون شده است. آثار کشف شده از این کورستان آنقدر عظیم، متنوع و زیبا هستند، که هر فردی را به تمسین وادارند. آثار بر جای مانده از هزاره اول قبل از میلاد که از این کورستان کشف شده اند، در موزه نگه داری می‌شوند. این کورستان در ۴۵ کیلومتری یاسوج و در محور یاسوج به اصفهان قرار دارد. امید است که مسئولین توجه بیشتری به این کورستان تاریخی داشته باشند.

اشیاء تاریخی استان کهگیلویه و بویراحمد

اشیای فلزی شامل انواع ظروف فلزی، مثل کاسه، جام و کلدان، ابزار آلات فلزی مانند فنجر، شمشیر، پیکان و ابزار آلات تزئینی مانند مهره ها، گوشواره ها، حلقه ها و انگوها، همچنین سکه های دوران ساسانی و سکه های دوره ایلامی و پند مهره از دوره ساسانی.

یکی از مهم ترین اشیاء قطعه ای از نقش برجسته شاپور اول ساسانی است که روی سنگ مجاری شده است. اشیایی از دوره اسلامی شامل سکه های اوایل اسلام، سکه های عهد صفوی و قاجاری، ظروف چینی آبی و سفید و اشیای دیگر مثل فنجر و باروت. سنگ های قیمتی به اسم اجمار کریمه که جنبه های تزئینی یا مذهبی آن برای ایرانیان باستان اهمیت ویژه ای داشته است.

پیشینه تاریخی استان کهگیلویه و بویراحمد

استان کهگیلویه و بویراحمد را به دیار آریوبرزن می شناسند.

منطقه ای که اکنون استان کهگیلویه و بویراحمد نام دارد دارای پیشینه کهن تاریخی است. هر چند در گذشته ای نه پندران دور، جزء یکی از بلوکهای مملکت فارس بوده و از روستاهای توابع کازرون به شمار می رفته است که خود شامل دو قسمت می شد: قسمت شمال شرقی که آن را سردسیر و کوهستانی و پشت کوه می نامیدند و قسمت جنوبی و غربی که نره کوه و بهبهان نامیده می شد. پژوهشگران معتقدند که مهر حکومت بزرگ هخامنشیان و ممل تولد پادشاهان کبیر آن در منطقه انشان بوده و هم اکنون نیز آثاری در رابطه با صمت این موضوع در کهگیلویه و بویراحمد کشف شده است.

تاریخ پیش از اسلام و پیش از ورود آریایان: این استان (منطقه جغرافیایی این استان) در دوره هزاره ۴ قبل از میلاد بخشی از تمدن عیلام بوده.

در دوره بعد از اسلام و همچنین بعد از ورود آریایان: این استان به جز در سلسله حکومت سامانیان و طاهریان و قراقریونلو و قسمت شمالی آن در حکومت مادها جزئی از خاک تمامی حکومت های ایران بوده.

حکومت های شکل گرفته در استان کهگیلویه و بویراحمد

مطالعات باستان شناسی نشان می دهد؛ قسمت های وسیعی از استان کهگیلویه و بویراحمد محل استقرار بشری در پیش از تاریخ بوده است و سر آغاز دوره تاریخی استان را همزمان با امپراتوری ایلام می دانند. البته این منطقه قبل از ورود آریایی ها دارای سکنه و تمدن بوده است. بعدها با ورود مهاجمین آریایی با هم در آمیخته و قسمت اعظم خال ایالت مهم را تشکیل داده است. این منطقه در دوره عیلامی از اهمیت زیادی برخوردار بوده و آثار متعددی از این دوره در آن پیدا شده است که مهم ترین آن ها گورستان چال شاهین در روستای لما متعلق به هزاره دوم است .

مورخان و محققین حوزه تاریخ بر این باورند؛ ولایت «انشان» یا «انزان»، زادگاه «کوروش هخامنشی» که یکی از ولایات عیلامی ها بوده، شامل سرزمین کهگیلویه و ممسنی می شد که خاستگاه هخامنشیان نیز است و به عقیده این پژوهشگران؛ مردمان «انزان» از اقوام پارس بوده و با هخامنشیان هم نژاد بودند .

اردشیر بابکان، موسس سلسه ساسانیان نیز خود را منسوب به طایفه بازرنگ در جنوب یاسوج می دانست. کهگیلویه قبل از دوران اسلامی جزو قلمرو حکومتی پارس ها محسوب می شد که «زمیگان» نامیده می شد. در اواخر سده دوم و آغاز سده سوم هجری و همچنین؛ براساس نوشته استخری در کتاب المسالک و الممالک؛ زمانی که فرمانراوی «زمیگان» یعنی «سلمه» مرد، شخصی به نام «گیلویه مهرگان بن روزبه»، با شکست دادن خاندان «ابودلفیان» توانست این نواحی را تصرف کند و از آن جا که این منطقه کوهستانی بود به «کوه گیلویه» مشهور شد . در دوره حکومت های صفاریان و آل بویه نواحی کهگیلویه از اهمیت خاصی برخوردار بوده

است .

سنقور بن مودود سلغری، پس از استقرار در کهگیلویه، به کمک سپاه کهگیلویه بر علیه ملکشاه سلجوقی قیام کرد و در پی این قیام وی توانست، در سال ۵۴۳ هـ ق، ملکشاه را شکست دهد و این شکست باعث اقتدار و حاکمیت خاندان سلجوقی به مدت یک قرن بر ایران شد. جغرافیایی کوهستانی منطقه کهگیلویه و بویراحمد و قلعه های دست نیافتنی آن در تداوم مخالفت اسماعیلیان با ترکان سلجوقی نقش موثری داشته است. در عصر آل مظفر یعنی از سال ۷۱۳ تا ۷۹۵ هـ ق، کهگیلویه از مناطق مهم آنان محسوب می شد .

پس از حمله تیمور به این سرزمین و پیروزی وی، پسرش، عمر شیخ بهادر به حکومت فارس و کهگیلویه و بویراحمد برگزیده شد. در دوران صفویه، کهگیلویه و بویر احمد یک ایالت بسیار مهم محسوب می شده و بیگلر بیگی آن از اعتبار بالایی نزد شاهان صفوی برخوردار بود و ایالت کهگیلویه به سرزمین های وسیعی از اصفهان تا خلیج فارس اطلاق می شد. از مهم ترین حوادث دوره صفویه می توان به جنگ مردم کهگیلویه و بویراحمد با سپاه محمود افغان اشاره کرد که در این جنگ مردم منطقه توانستند نیمی از لشکر سپاه محمد افغان را از پای در آورده و شکستشان دهند .

در زمان حکومت افشاریه، حاکم کهگیلویه، محمدخان بلوچ، به مخالف با نادر شاه پرداخت که در پی این مخالفت توسط نادر شاه سرکوب شد .

کهگیلویه و بویر احمد در عصر زندیه مورد بی مهری حاکمان این عصر قرار گرفت که این خود باعث شورش هایی از ناحیه مردم این سرزمین علیه فرمانروایان می شد که اوج سرکوب و اعمال خشونت آنان در شورش «لیرای های» کهگیلویه مشاهده شد. در زمان حکومت قاجاریه، کهگیلویه و بویراحمد یکی از مناطق سه گانه فارس به حساب می آمد. در این دوره نیز همانند دوره زندیه مورد بی مهری واقع شد به طوری که برای سرکوب

شورش مردم این منطقه از عوامل و نیروهای خارجی برای سرکوب کمک گرفته می شد . در زمان حکومت رضا شاه پهلوی، مردم این استان نقش مهمی در سرکوبی شیخ خزیل، جدایی طلب معروف در خوزستان، ایفا کردند. در پی اجرای اصلاحات سیاسی، اجتماعی رضاخان، عشایر منطقه دست به شورش زدند که نتیجه آن بروز جنگ های خونین سال ۱۳۰۷ و ۱۳۰۹ هـ ش، شد که سرانجام مردم بویراحمدی به ویژه در جنگ تنگ تامرادی، و نیز در سال ۱۳۱۶، عشایر بهمئی، سپاه رضاخان را درهم کوبیدند .

در دوره حکومت پهلوی دوم، مردم این منطقه همواره علیه حکومت مرکزی مخالفت می کردند که از جمله می توان؛ شورش عشایر جنوب، که مرکز شروع آن استان کهگیلویه و بویراحمد بود و نیز جنگ معروف گجستان در سال ۱۳۴۷ هـ ش، را نام برد . به دنبال شورش ایل بویراحمد و نیز در نتیجه مبارزات و مطالبات تاریخی، در ۲۲ تیر ماه ۱۳۴۲، منطقه کهگیلویه و بویراحمد طبق تصویب نامه مجلس شورای ملی وقت، از استان های فارس و خوزستان جدا شد و به یک فرمانداری کل تبدیل شد و یاسوج که تا آن زمان خالی از سکنه بود، به عنوان مرکز آن تعیین گردید. در اسفندماه ۱۳۵۲ شمسی فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد به استان تبدیل شد.

پایان